

EEN GOEDE NATUUR IS GOED VOOR DIEREN, TOCH?

VIJFDE ANIMALES-VOORDRACHT

gehouden te Utrecht op 21 april 2023
door

Prof. Dr. Bas Haring

hoogleraar Publiek Begrip van Wetenschap
Universiteit Leiden

Stichting
ANIMALES

INTRODUCTIE

Dit is een stuk over de relatie tussen dierenwelzijn en natuurbescherming. Of beter: tussen het beschermen van dieren en het beschermen van natuur. Maar dierenbescherming doet mij te veel aan honden en poezen denken, vandaar dat ik liever het woord “dierenwelzijn” gebruik.

Met welzijn bedoel ik overigens hoe een dier zich voelt: hoe gelukkig het is. Een hond met een gecoupeerde staart die toch gelukkig is, is “wel” aldus mijn interpretatie van welzijn – ondanks die rare staart.

Het bevorderen van dierenwelzijn en het beschermen van de natuur lijken zo op het eerste gezicht in elkaars verlengde te liggen: ze hebben beiden het beste met iets voor; en als het goed gaat met de natuur, dan gaat het toch ook goed met de dieren die daarin leven. Toch?

De volgende twee beelden onderschrijven deze eerste intuïtie: op het ene beeld mooie natuur met dieren; en op het andere beeld een saaie parkeerplaats met slechts asfalt en beton. Op beeld één natuur plus dierenwelzijn, en op beeld twee geen natuur noch dierenwelzijn. Zie je wel: dierenwelzijn en natuur zijn twee handen op één buik.

Links natuur plus dierenwelzijn; rechts geen natuur noch dierenwelzijn.

In dit essay ga ik me afvragen of dierenwelzijn en natuur echt wel zo in elkaars verlengde liggen. Het zijn ten slotte fundamenteel verschillende dingen. Kan het niet zo zijn dat natuurbescherming en het bevorderen van dierenwelzijn elkaar soms bijten? En hoe gaat de natuur eruit zien als we keuzes meer gaan maken vanuit het perspectief van dierenwelzijn?

Ik liet zojuist twee plaatjes zien; dat ga ik vaker doen in dit essay. En de vraag zal veelal zijn welke van beide plaatjes de voorkeur heeft. In het eerste koppel plaatjes had plaatje één de voorkeur – zowel vanuit het perspectief van natuurbescherming, als vanuit het perspectief van dierenwelzijn. Maar het tweede koppel plaatjes maakt direct duidelijk dat dierenwelzijn en natuurbescherming toch echt verschillende onderwerpen zijn:

Links geen dierenwelzijn; rechts wel dierenwelzijn.

Op het linkerplaatje een groen en divers stuk regenwoud, en rechts een hondencafé zoals die in Korea bestaan. (Ik heb ooit heel toevallig zo'n café bezocht en vandaar dat ik het bestaan van dergelijke cafés ken.) Het regenwoud links is weliswaar mooi en weelderig; er leven nauwelijks dieren en van dierenwelzijn is eigenlijk geen sprake. Ik beweer niet dat er in een

regenwoud nooit dieren leven – ik zou niet durven. Ik beweer slechts dat er in het linkerplaatje maar weinig dieren leven. In ieder geval maar weinig grotere dieren die ook zichtbaar zijn. Dat kan ik wél makkelijk beweren omdat ik het plaatje zelf zo uitgekozen heb. Op het linkerplaatje is dus wel natuur te zien, maar geen dierenwelzijn. En op het rechterplaatje is het juist andersom: veel dierenwelzijn, maar geen natuur. Kortom: een voorkeur voor dierenwelzijn kan soms echt iets anders betekenen dan een voorkeur voor natuur.

Ik vind het handig om met plaatjes te werken. Bij de onderwerpen dierenwelzijn en natuurbescherming gaat het om oordelen. Wat vinden we ergens van? Het gaat niet om feiten: een stuk natuur *is* niet mooier of beter dan een parkeerplaats, natuurbeschermers hebben er simpelweg een voorkeur voor. Ze *vinden* natuur mooier of beter dan een parkeerplaats. En het welzijn van dieren *is* niet per se belangrijk. Dierenbeschermers *vinden* het belangrijk. Om die waardeoordelen expliciet te maken gebruik ik plaatjes. Met vaak daarbij de vraag: Welk plaatje heeft uw voorkeur? Het linker of het rechter?

EEN BELANGRIJK VERSCHIL

Een belangrijk verschil tussen enerzijds het beschermen van de natuur en anderzijds het bevorderen van dierenwelzijn, is dat het ene beelden kent en het andere niet. De meeste natuurbeschermers hebben – volgens mijn ervaring – een beeld van hoe natuur eruit zou moeten zien. En de woorden die ze gebruiken – zoals heide, bos, oerwoud, wolf, lieveheersbeestje en kikker – roepen beelden op. Als je een natuurbeschermmer vraagt hoe de natuur zou moeten zijn, dan kan-ie vermoedelijk wel iets tekenen of anders in beeldende taal zijn of haar voorkeur uitleggen. Natuurbescherming gaat gepaard met beelden.

Maar dierenwelzijn kent geen beeld. Daar gaat het om hoe een dier zich voelt. Soms kun je welzijn zien: een spinnende poes die comfortabel op schoot ligt zal zich vermoedelijk fijn voelen. Maar verder heeft een stuk natuur met veel dierenwelzijn niet een bepaalde uitstraling. Dierenwelzijn geeft geen richting aan hoe de wereld eruit zou moeten zien. En een wereld met veel dierenwelzijn ziet er misschien heel anders uit dan je had gedacht.

VERDERE OPVALLENDE DINGEN

Naast het bovengenoemde belangrijke verschil zijn er allerlei op- en aanmerkingen te maken over dierenwelzijn die op de een of andere manier van invloed zijn op hoe het een rol zou kunnen spelen bij natuurbescherming.

Er is niet zoiets als “plantenwelzijn”

Welzijn is slechts relevant voor bepaalde organismen: planten kunnen niet “wel zijn”. Of hoe dan ook kunnen ze welzijn niet ervaren; ze ervaren en voelen niks. En voor heel veel andere organismen is welzijn ook geen relevant begrip. Schimmels en algen voelen niks, en kunnen zich ook niet “wel voelen”. Van insecten is de consensus ook dat die niets voelen, en dat welzijn voor hen ook niet relevant is. Vissen zijn een beetje een randgeval. Lang is het idee geweest dat die niks kunnen voelen, maar daar komt men nu op terug. Hoe dan ook is welzijn slechts van toepassing op wat grotere, gewervelde dieren: vissen, reptielen, amfibieën, vogels en zoogdieren. Met een welzijnsbril op is een stuk natuur mét gewervelde dieren bijna altijd te verkiezen boven een stuk zonder; in die laatste bestaat immers überhaupt geen dierenwelzijn.

Er leven niet zoveel gewervelde dieren in de natuur

Tropische regenwouden herbergen de meeste natuur, of biomassa, per hectare. Op een typische illustratie van zo'n woud in een kinderboek zie je toekans, papegaaien, slangen, apen enzovoort. Maar mocht je een trip door zo'n regenwoud maken, dan zie je heel wat anders: dan moet je goed je best doen om naast insecten nog andere beesten te zien. Niet alleen omdat die beesten voor je wegvliegen of -rennen, maar ook omdat ze veel minder voorkomen dat zo'n kinderillustratie suggereert.

In een tropisch regenwoud leven zo'n 25 vogels per hectare (Gaston & Blackburn, 1997) en ruwweg tien kilogram aan zoogdieren (Prins & Reitsma, 1989). Dat is een honderdste tapir, één agouti en een halve brulaap. Terwijl diezelfde hectare makkelijk uit een paar honderd ton aan planten en bomen bestaat.

Er bestaan wel stukken natuur waar wat meer dieren leven. In de savanne bijvoorbeeld. Maar ook daar valt het wel mee. Er leeft per hectare savanne nog niet één grote graseter – zoals impala, wildebeest of zebra (Hayward, O'Brien, & Kerley, 2007). Terwijl er makkelijk tien ton aan gras en andere planten groeit.

Kortom, de natuur bestaat vooral uit planten, en het is misschien wat vreemd om bij het maken van keuzes over de natuur de nadruk te leggen op de relatief weinig voorkomende gewervelde dieren.

Tellen alle dieren even zwaar mee?

Als insecten niet kunnen welzijn en herten wel, kunnen vissen dan bijvoorbeeld een beetje “wel zijn”? Los van de vraag of we dierenwelzijn goed kunnen vaststellen, rijst de vraag of alle dieren even zwaar mee moeten tellen als we vaststellen hoeveel welzijn ergens is.

Stelt u zich een stuk oerwoud voor duizenden kikkers en andere amfibieën. En een ander stuk oerwoud met slechts een paar honderd kikkers, maar wel een koppeltje orang-oetans. In welk stuk zit dan het meeste dierenwelzijn? Tellen twee gelukkige orang-oetans zwaarder dan honderd gelukkige kikkers of juist minder zwaar? Als we keuzes willen maken op grond van dierenwelzijn, dan moeten we ook hier een keuze maken.

En hoe zwaar tellen dieren mee ten opzichte van mensen?

Misschien vindt u dat twee gelukkige orang-oetans zwaarder tellen dan honderd gelukkige kikkers. Dat zou kunnen. Maar vindt u orang-oetans ook zwaarder tellen dan mensen? Orang-oetans hebben een boel ruimte

Wat telt zwaarder? Het welzijn van twee orang-oetans, of het welzijn van honderd kikkers?

nodig: het leefgebied van één orang-oetan kan tienduizend mensen voeden, nadat het veranderd is in akkerland.

Als we keuzes maken op basis van dierenwelzijn, en een situatie met meer welzijn een streepje voor heeft; tellen we het welzijn van mensen dan ook mee?

Diversiteit doet er niet toe

Wanneer we voor het gemak, of om principiële redenen, het welzijn van alle dieren even zwaar meetellen, dan is het *aantal* dieren dat ergens leeft van grote invloed op de hoeveelheid welzijn die er is: duizend gelukkige dieren is dan beter dan slechts honderd gelukkige dieren. Wat voor dieren het ook zijn. Maar dat betekent ook dat diversiteit er niet toe doet. Vanuit een dierenwelzijnsoptiek maakt het niet uit of ergens honderd gelukkige dieren leven van dezelfde soort, of een honderd gelukkige dieren van uiteenlopende soorten.

Vanuit dierenwelzijnsoptiek is er geen voorkeur voor diversiteit.

Dat heeft nogal gevolgen voor natuurbescherming: diversiteit is op dit moment juist een leidend begrip bij de bescherming van de natuur. Dat wordt logischerwijs minder als dierenwelzijn belangrijker wordt.

Er is sowieso veel leed in de natuur

En er is hoe dan ook veel leed in de natuur. Wanneer we dierenwelzijn een rol willen geven bij natuurbescherming, zijn we dan niet water naar de zee aan het dragen? De ondertitel van Charles Darwin's *On the Origin of Species* luidt: "*or the preservation of favored races in the struggle for life.*" Blijkbaar zag Darwin al een "strijd op leven en dood" in de natuur. Het is aldaar geen pretje.

Om de ellende in de natuur te illustreren gebruik ik graag konijnen. Konijnen krijgen ongeveer vier keer per jaar zo'n tien jongen; één paar konijnen zou na een jaar of vijf een paar biljard nakomelingen hebben. Als al die konijnen zouden blijven leven zou het overal op aarde een zee van konijnen zijn – op iedere vierkante meter land zouden zo'n honderd konijnen leven! Gelukkig is dat niet zo, en dat komt doordat er zo vreselijk veel konijntjes

sterven. Het leven is zwaar voor konijntjes. Er lopen vossen rond die het op hen gemunt hebben en er heerst een altijd durend voedselgebrek. Konijnen moeten continu op hun hoede zijn en het onderste uit de kan halen om in leven te blijven.

Het is zeer de vraag of goedbedoelde pogingen om het leven van dieren in de natuur wat prettiger te maken meer is dan een druppel op een gloeiende plaat.

Hoe moeten we omgaan met de duur van leed?

Als een konijn is opgegeten door een vos, dan mag je ervan uitgaan dat het konijn geleden heeft. Het arme beest heeft geprobeerd te vluchten – dat zal-ie niet leuk gevonden hebben. En het opeten zelf zal ook geen pretje geweest zijn. Maar al met al zal het leed van het konijn niet heel lang geduurd hebben; een paar minuten. Daar staat tegenover dat de vos uren honger lijdt wanneer-ie niets te eten heeft. Wat telt zwaarder: het kortstondige heftige leed van het konijn, of het urenlange zeurende leed van de vos?

Wat telt zwaarder? Het langdurige leed van een hongerige vos, of het kortstondige leed van een gedood konijn.

En korte versus lange termijn?

Wanneer je wilde dieren bijvoert, dan is dat heus goed voor hun welzijn. Maar wanneer als gevolg van dat bijvoeren zoveel beesten in leven blijven dat je later meer moet bijvoeren, en weer later nog meer, dan rijst de vraag of je wel netto wel iets bijgedragen hebt. Het op korte termijn bevorderen van dierenwelzijn, is niet hetzelfde als op lange termijn. En bovendien zijn langetermijneffecten vaak onbekend.

Om wiens welzijn gaat het?

Het idee is als volgt: we vergelijken steeds het dierenwelzijn in twee verschillende situaties. En als we de situatie met het meeste dierenwelzijn verkiezen, dan is dat prettig voor dieren in het algemeen. Maar het is niet prettig voor de dieren in de situatie die niet verkozen wordt. Een concreet voorbeeld – het is een fictief voorbeeld; ik ben geen bioloog. In een of ander gebied leven tien konijnen, ze hebben het er zwaar en het leven is geen pretje. Als we het gebied wat aanpassen dan kunnen er wel honderd eenden leven. En bovendien zullen die eenden het er relatief prettig hebben. Als we het welzijn van eenden en konijnen even zwaar tellen, dan lijkt het simpel: situatie twee is te verkiezen boven situatie één. Maar dat is niet leuk voor die konijnen; die hebben geen plek meer om te leven. Om wiens welzijn gaat het bij het maken van keuzes: om het welzijn van de dieren die al leven (die konijnen), of om dierenwelzijn in het algemeen?

Het is niet eenvoudig om dierenwelzijn vast te stellen

Van dieren in een stal of huiskamer kun je nog wel inschatten hoe goed ze het hebben. Maar van dieren in het wild is dat een stuk lastiger. Hoe zou een gazelle in de savanne zich voelen? Met al die leeuwen om zich heen. Het lijkt mij een boel stress, maar misschien is zo'n gazelle eraan gewend. Maar hoe dan ook kun je geen thermometer in de natuur stoppen die het welzijn meet.

Met al deze kanttekeningen in het achterhoofd, hoe kunnen we dan te werk gaan als we op de een of andere manier dierenwelzijn een rol wil geven in het maken van keuzes over de natuur? Het is helder dat we slechts hoeven te kijken naar gewervelde dieren. En laten we het onszelf makkelijk maken en ze allemaal even zwaar meetellen: een gelukkige orang-oetan telt niet zwaarder dan een gelukkige kikker. We kunnen met verrekijker proberen vast te stellen hoeveel welzijn er ergens is, maar ik vrees dat dat ondoenlijk is. Ik ken slechts één maat die praktisch is; en dat is het aantal dieren dat ergens leeft. Dat aantal zegt wel iets over welzijn. En bovendien stellen we aantallen vaak al vast; het is regelmatig zelfs het enige wat we weten.

EEN HANDZAME MAAT: HOE MEER DIEREN, HOE MEER WELZIJN

Het lijkt logisch dat er een relatie is tussen aantallen en welzijn. Leven er ergens veel konijnen, dan zeggen we dat het goed met ze gaat. En als hun aantal afneemt, dan gaat het slecht. Hoewel dit goed-gaan en slecht-gaan feitelijk over de populatie konijnen gaat, en niet over individuele konijnen zelf, lijkt het toch vrij logisch dat 't ook een beetje op de konijnen zelf slaat. Een populatie groeit of krimpt niet zo maar. En wanneer krimp gebeurt als gevolg van minder voedsel en leefruimte, of meer vijanden en ziektes, dan gaat populatie-krimp gepaard met individueel leed. (Populatie-krimp gaat niet gepaard met individueel leed als konijnen, om wat voor reden dan ook, minder vruchtbaar worden.)

Maar wat nou als de ene populatie krimpt en de andere, van een andere diersoort in hetzelfde gebied, groeit? Als een konijnenpopulatie toeneemt, dan is het denkbaar dat bijvoorbeeld hazen daar last van hebben, en dat hun aantal afneemt. Wat gebeurt er dan met het welzijn in het gebied? We hebben ervoor gekozen om het welzijn van konijnen en hazen gelijk te stellen, en we ontkomen er dus niet aan om hun aantallen simpelweg bij elkaar op te tellen. Hoe meer konijnen, hazen, plus alle andere gewervelden hoe meer welzijn.

Het is misschien een beetje plat en pragmatisch. Dierenwelzijn gaat toch over meer dan aantallen? Maar het is slechts een begin; een poging.

DRIE CASUSSEN

Laten we met dit handzame uitgangspunt eens kijken naar drie concrete casussen: (i) het aanleggen van een snelweg door een bos, (ii) het toelaten van de wolf op de Veluwe, en (iii) het omkappen van een stuk regenwoud ten gunste van een teak-plantage.

Casus één is de makkelijkste en behoeft feitelijk slechts één regel tekst. We moeten twee situaties met elkaar vergelijken: bos versus asfalt. Op asfalt leven geen dieren, en dus hier is het hier simpel. Onze eenvoudige “thermometer” voor dierenwelzijn leert dat het vanuit een welzijnsperspectief niet logisch is om een snelweg door een bos te leggen. Niet verassend.

Casus één: bos versus asfalt.

En dan nu de Veluwe. Of specifieker: Nationaal Park de Hoge Veluwe – ruim 5000 hectare. We hebben twee situaties met elkaar te vergelijken. In situatie één leven er een paar honderd wat grotere zoogdieren: hazen en konijnen, edelherten, reeën en wilde zwijnen – plus ook nog wat moeflons.

De aantallen schommelen door de jaren heen, maar het zijn er sowieso minstens een paar honderd in totaal. Er leven ook wat kleinere zoogdieren – zoals muizen en eekhoorns – en vogels, vissen, amfibieën en reptielen. Maar die negeer ik even omdat hun aantallen niet of nauwelijks beïnvloed worden door de wolf. De wolf staat in situatie één (watertandend) achter een groot hek.

In situatie twee lopen er wolven in het park. Het is een beetje onduidelijk hoeveel wolven er in Nationaal Park de Hoge Veluwe passen, maar meer dan twintig zullen het er niet zijn. En hoe dan ook eten ze jaarlijks flink meer dan twintig dieren op: het totaal aantal zoogdieren in het park zal in situatie twee kleiner zijn dan in situatie één. En volgens onze eenvoudige indicatie voor dierenwelzijn is er in situatie twee dus minder dierenwelzijn, en is het dus niet logisch om wolven toe te laten op de Veluwe. Dat wordt misschien anders wanneer we het welzijn van wolven zwaarder tellen dan het welzijn van herten en wilde zwijnen. Of wanneer we de langdurige honger van wolven zwaarder tellen dan het kortstondige lijden van opgegeten worden. Maar vooralsnog suggereert onze “welzijns-thermometer” dat het toelaten van de wolf ten koste gaat van dierenwelzijn.

Casus twee: wolven buiten of binnen het hek.

Er is overigens nog een derde optie die bij mijn weten door geen enkele instantie overwogen wordt, maar die vanuit een dierenwelzijnsperspectief misschien wel verdedigbaar is: het bijvoeren van wolven. Ik kan me voorstellen dat er dierlijk restafval is dat zijn weg normaal naar dierentuinen vindt; je zou dat ook aan wolven kunnen voeren. Maar ik laat dit ballonnetje maar even voor wat het is.

Casus nummer drie: het omhakken van een stuk regenwoud voor het aanleggen van een teak-plantage. In situatie één zien we weelderig groen: een diversiteit van verschillende bomen, planten, vogels, insecten, en andere dieren. Zoals ik eerder schreef valt het aantal zoogdieren in zo'n regenwoud eigenlijk wel mee; maar leven er in een teak-plantage nóg minder? Dat is situatie twee: een stuk saaier, met allemaal dezelfde bomen die in nette rijtjes staan. Maar is het er minder goed voor dieren?

Ik heb er verschillende studies op nagelezen, maar niet een ging letterlijk over deze zaak. Wel heb ik een artikel gevonden over het aantal zoogdieren in een park in Oeganda ten opzichte van het aantal zoogdieren in dennenplantage een eindje verderop (Zanne, Keith, Chapman, & Chapman, 2001). En een studie naar het aantal muizen en andere kleine zoogdieren in een

Casus drie: een divers bos versus een teak-plantage.

oud bos in Nieuw-Zeeland ten opzichte van een aangeplant productiebos (King, et al., 1996). Plus een artikel naar het aantal zoogdieren in een bos in Canada, ten opzichte van datzelfde bos, maar dan compleet weggekapt (Sullivan, Lautenschlager, & Wagner, 1996). En het beeld dat ontstaat is consistent: in een oud en divers stuk bos leven niet méér gewervelden dan in een even groot aangeplant bos. Er leven wel verschillende dieren in beide bossen. Of eigenlijk: de compositie van dieren in beide bossen lopen uiteen. Maar op basis van de studies die ik heb kunnen vinden kan ik niet concluderen dat een teak-plantage minder dierenwelzijn herbergt, dan een natuurlijk bos. Opvallend! (Hoewel het aan de andere kant ook niet weer onlogisch is: waarom zou een divers bos meer dieren kunnen herbergen dan een eenvormig bos?)

EEN ANDERE MAAT

Toch moet ik een kanttekening plaatsen: de gevonden conclusies, of eigenlijk suggesties, zijn sterk afhankelijk van de gebruikte maat voor dierenwelzijn. Hoe meer dieren, hoe meer welzijn. Daar is wel één en ander tegen in te brengen. Het is regelmatig precies andersom: hoe meer dieren, hoe minder welzijn. De vroegere Oostvaardersplassen zijn er een mooi voorbeeld van. Daar stikte het van de grote grazers. Het waren er zoveel dat er feitelijk te weinig voedsel was. Ongeveer een derde van de dieren stierf jaarlijks; vaak als gevolg van verhongering. Wat minder dieren had hun leven verlicht en zou dus gezorgd hebben voor meer welzijn.

Misschien moeten we niet kiezen voor de inrichting die het meeste dierenwelzijn herbergt, maar moeten we proberen te voorkomen dat grote groepen dieren door een zekere welzijns-ondergrens zakken. Dan wordt niet de totale hoeveelheid welzijn leidend, maar het aantal dieren dat onder een soort van bestaansminimum leeft.

Het woord “bestaansminimum” komt allicht uit de wereld van de zorg voor mensen. Wij proberen bij het vormgeven van onze samenleving niet de hoeveelheid (mensen)welzijn te maximaliseren. Wel proberen we zoveel mogelijk te voorkomen dat mensen door een ondergrens heen zakken. Zou iets dergelijks ook kunnen met dieren?

Het blijft natuurlijk lastig, omdat we zo moeilijk kunnen vaststellen hoe gelukkig dieren zijn, en omdat we feitelijk vooral cijfers hebben over aantallen dieren. Maar toch is het eigenlijk zo'n vreemd idee niet.

Bij mensen gaan we niet voor de volgende argumentatie: het is *natuurlijk* dat een deel van de mensen een ellendig leven leidt; daar gaan we niks aan doen. Bij dieren in de natuur is dat anders. Waarom eigenlijk? Ik kan me vier mogelijke antwoorden voorstellen:

- (i) Omdat het ondoenlijk is om iets te doen aan de ellende van dieren in de natuur. Het lukt gewoon niet.

- (ii) Omdat we een gebrek aan kennis hebben. We weten niet wanneer dieren een ellendig leven leiden, en zelfs als we dat wel zouden weten, dan weten we niet welke dieren in ellende leven.
- (iii) We hebben niks met die dieren in de natuur te maken. Ze zijn er puur vanwege zichzelf, en ze leiden hun eigen leven; laten we dat zo houden.
- (iv) Dit antwoord lijkt een beetje op nummer drie: we vinden het wel goed zo. We willen dat de natuur natuurlijk is, zelfs als dat tot gevolg heeft dat de dieren die er leven het ellendig hebben.

Op al deze antwoorden is een repliek te formuleren:

- (i) Het is misschien wel ondoenlijk om iets te doen aan dierenleed in de natuur, maar het is niet *altijd* ondoenlijk. Soms kun je op je vingers natellen dat een zekere ingreep het dierenleed verkleint. Het lijkt me dan toch logisch om die ingreep te verrichten.
- (ii) Als we een gebrek aan kennis hebben; is het dan niet onze verantwoordelijkheid om kennis te vergaren? We hoeven ons toch niet neer te leggen bij een kennisgebrek?
- (iii) Het *was* misschien wel zo dat we niks te maken hadden met dieren in de natuur, maar dat kunnen we niet meer volhouden. Bijna iedere vierkante meter op aarde wordt door ons beïnvloed.
- (iv) Vanwaar die asymmetrie als het om dieren en mensen gaat? Dat is toch geen gegeven, en dat behoeft een verdere argumentatie. Ik ken die argumentatie niet. Als het logisch is om mensen te behoeden voor een ellendig leven, dan is het toch ook logisch om dieren voor zo'n leven te behoeden?

Hoe dan ook denk ik uiteindelijk dat het wel rechtvaardig is om ook dieren te behoeden voor een ellendig leven, maar of het praktisch haalbaar is?

CONCLUSIES

Het is wel duidelijk dat het lastig is om dierenwelzijn leidend te maken bij het maken van keuzes over de natuur. Naast allerlei vragen die opgelost moeten worden is het moeilijk om vast te stellen wanneer dieren in de natuur het goed hebben. En als we aantallen dieren als indicatie voor welzijn gebruiken, dan slaan we welzijn misschien een beetje te plat. Maar áls dierenwelzijn een grotere rol krijgt, dan verandert dat de keuzes vermoedelijk wel: diversiteit zal dan een minder grote rol spelen, en tegenintuïtieve veranderingen – zoals het kappen van een bos ten gunste van een plantage – zullen soms door de beugel kunnen.

Al met al denk ik dat het niet onverstandig is om meer vanuit dierenwelzijn keuzes te maken over de natuur. Dat zal niet altijd makkelijk zijn, maar soms kan het heus.

Op dit moment gebeurt dat maar weinig: dierenwelzijn staat niet centraal bij natuurbescherming. We doen het niet voor de dieren.

Maar waarom doen we dan wel aan natuurbescherming? Ik denk vanwege wat ik aan het begin van dit essay schreef: we hebben beelden van hoe de natuur eruit zou moeten zien, en die beelden proberen we te behouden of te realiseren. Maar wiens beelden zijn dat dan? Het zijn onze beelden, en niet de beelden van dieren.

We leven in het antropoceen: het tijdperk waarin de aarde in hoge mate door de mens wordt beïnvloed. Dat woord heeft een negatieve connotatie: het zou niet zo moeten zijn. Maar in het nadenken over hoe de wereld er dan wel uit zou moeten zien kiezen we vaak toch weer antropocentrisch. En stellen we *onze* beelden centraal.

Ik zou het interessant vinden om het welzijn van dieren een grotere rol te geven bij het vormgeven het oppervlak van de aarde. En los van alle praktische bezwaren ook terecht.

REFERENTIES

- Gaston, K. J., & Blackburn, T. M. (1997). How many birds are there? *Biodiversity & Conservation*, 6(4), 615-625.
- Hayward, M. W., O'Brien, J., & Kerley, G. I. (2007). Carrying capacity of large African predators: Predictions and tests. *Biological Conservation*, 139, 219-229.
- King, C., Innes, J., Flux, M., Kimberley, M., Leathwick, J., & Williams, a. D. (1996). Distribution and abundance of small mammals in relation to habitat in Pureora Forest Park. *New Zealand Journal of Ecology*, 20(2), 215-240.
- Prins, H., & Reitsma, J. (1989). Mammalian biomass in an African equatorial rain forest. *Journal of Animal Ecology*, 58, 851-861.
- Sullivan, T. P., Lautenschlager, R., & Wagner, R. G. (1996). Clearcutting and burning of northern spruce-fir forests: implications for small mammal communities. *Journal of Applied Ecology*, 36, 327-344.
- Zanne, A. E., Keith, B., Chapman, C. A., & Chapman, L. J. (2001). Protecting terrestrial mammal communities: potential role of pine plantations. *African Journal of Ecology*, 39, 399-401.

Stichting ANIMALES

De Stichting Animales werd op dertien november 1997 opgericht met als oorspronkelijke doelstelling “het verlenen van hulp aan bedreigde dieren in de ruimste zin des woords”. Het werkterrein van de stichting was vooral gericht op Latijns Amerika, met name Venezuela, omdat twee van de toenmalige bestuursleden daar enige tijd beroepsmatig werkzaam waren. In verband met de verslechterde politieke situatie aldaar, werd in 2014 besloten de stichting om te vormen tot een vermogensfonds met ANBI-status en de doelstelling te wijzigen in “het bevorderen van dierenwelzijn bij voorkeur in Nederland, alles in de ruimste zins des woords”. De stichting tracht haar doel te bereiken door:

- a. Het stimuleren van op dieren gericht wetenschappelijk onderzoek op het gebied van welzijn, zoals bijvoorbeeld voeding, medisch handelen en cognitie en emotie.
- b. De overdracht van kennis over dierenwelzijn aan dierhouders en beheerders te stimuleren.
- c. Het bij voorkeur jaarlijks organiseren van een “Animales-Voordracht” om het belang van dierenwelzijn onder de aandacht te brengen.
- d. Het mede financieel ondersteunen van onderzoek op het gebied van dierenwelzijn.

Op de website www.animales.nl vindt u verdere gegevens over de stichting, zoals de samenstelling van het huidige bestuur en kunt u zich aanmelden voor het bijwonen van de Animales-Voordrachten.

Secretariaat: Schapendrift 15
1272 NA HUIZEN

Tel.: +31(0)6 5570 2588
E-mail: info@animales.nl

EERSTE ANIMALES-VOORDRACHT (2015)

J.A.R.A.M. van Hooff

*De Symbiose van de Mens en andere Soorten.
Een voortdurende bron van conflict*

TWEDE ANIMALES-VOORDRACHT (2016)

M.Th. Frankenhuis

Onverbreekelijk verbonden - Mens en natuur, dier en welzijn

DERDE ANIMALES-VOORDRACHT (2017)

M. Mendl & E. Paul

*Getting tot he Heart of Animal Welfare.
The study of animal emotion*

VIERDE ANIMALES-VOORDRACHT (2018)

T.B. Rodenburg & S.S. Arndt

Hoe is jouw Welzijn? Vraag het aan het dier zelf!

Bas Haring is filosoof en is ooit gepromoveerd in de kunstmatige intelligentie. Tegenwoordig is hij aan Universiteit Leiden hoogleraar publiek begrip van wetenschap – oftewel “professor in de snapkunde”. Bas probeert wetenschap en filosofie op een frisse, maar goede manier uit te leggen aan jan en alleman.

Dat doet hij onder andere via boeken. Zijn eerste boek was *Kaas en de Evolutietheorie* (2001); een kinderboek over evolutie. Het boek won verschillende prijzen, waaronder de Gouden Uil: de hoogst gewaardeerde prijs voor jeugdliteratuur. Zijn vorige boek *Waarom Cola Duurder is dan Melk* (2016), ging over economie. En zijn nieuwste boek *Kunstmatige Intelligentie is niet Eng* – weer een kinderboek – is eigenlijk net uit.

Verder geeft Bas regelmatig lezingen, verschijnt hij af en toe in media – in kranten, tijdschriften en op tv. En in 2016 won hij de Duidelijke Taalprijs, als Nederlands “meest duidelijke denker”.

Wat betreft het onderwerp natuur en dierenwelzijn doceert Bas over ethiek in de natuurwetenschappen; is hij lid van de Raad voor Dieraangelegenheden; en schreef hij *Plastic Panda's* (2011) over het uitsterven van soorten.